

4. szám. 1869. Január. 28.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ:

SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ-TULAJDONOS:

az „**ATHENAEUM**“

IRÓD. ÉS NYOMDAI R. TÁRSULAT.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész evre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petítor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

As előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1869.

NYOMATOTT „AZ ATHENAEUM“
(BEMLŐTT ERNICH GUSZTÁV-FALR)
NYOMDÁBAN.

TARTALOM.

Cikkek: „Alsó-Lendva.“ — „Népdalok.“ Költemény dal-
máthól. Közl. *Radits György.* — „A névtelen szálloda.“ (Be-
szély.) — „Konstantinápolyi naplomból.“ *Erődi Bédái.* —
„A Buffadero Mexiko partjain.“ — „A község és a község-
bányák művelése.“ (Folytatás.) — „Egy hét története.“ *Vad-
nay Károlytól.* — „Vegyes közlemények.“ — „Szerkesztői

üzenetek.“ — „A kiadóhivatal üzenetei.“ — „Ujdonságok.“
Képek: Alsó-Lendva. (Tomory fényképe után.) — B. Am-
brosio gróf, neje s gyermekei. (A „Névtelen szálloda“ című
beszélyhez.) — A Boszporus. — A Buffadero Mexiko
partjain.

Irodalom.

— (Megjelent az „Ördögborá“ című új humorisztiki-
kus lap első füzeté. Tartalma élénk, csipős és változatos,
és különösen erdélyi ügyekre és férfiakra fordítja figyel-
mét, de a név száma névze már azt igéri, hogy a Ki-
rályhágon innen dolgoztak nagyobb mérvben foglalkozand.
— A három első próbafüzet előfizetési ára egy forint, egyes
füzet 40 kr. — Előfizetheti Pesten, ujlágutca 6. sz. a.

— („Természetudományi Közlöny“ címmel) a Termé-
szettudományi Társulat Szily Kálmán deték fiatal tudósunk
szerkesztése mellett havi folyóiratot indít meg, melyek az
ismereteknek nagyobb körben terjesztésére bizonyára job-
ban fognak hatni, mint a régi évkönyveket jellemző, a bár
művelt, nagyobb közönségre névze meddő értekezések s egy
negyedévszázadról szóló, minden haszon nélküli jegyzőkönyvi

kivonatok. A társaságnak kiadványaiban való ezen új ír-
nyű működése bizonyára áldásosabb lesz mind a társaság
anyagi állapotára, mind az ismeretek terjedésére névze s a
jelentkező pártolás egyik jélét láthatjuk már abban is, mi-
ként számos új évindásignon tavon kívül dr. Czapky József, ame-
rikai főkonul Bukurestben, 200 frittal a társulat pártoló
tagjai sorába lépett.

— (Az „Ifjúdág lapjára“) figyelmestetjük a szüléket.
E lap Fekete József tanár szerkesztése mellett, most már a
harmadik évfolyamban, minden héten kétszer jelenik meg,
hasznos olvasmányokkal és illusztrációkkal. Ara egy évre
4 frt s az (előfizetési pénzek a lap kiadóhivatalába: ujlág-
utca, 23. sz. a. küldendők.

Szerkesztői üzenetek.

— *Videki lapírányunkhoz* tisztelettel intézzük azon ké-
résünket, hogy sziveskedjenek a „Hazánk s Külföld“-ét
forrásul megnevezni, ha abból hosszabb önálló cikkeket
vesznek át. Cikkeink llyetén módon átvételén mindig fogunk
örvendeni, mert ez által egyrészt elismerés fejeztetik ki la-
pünk tartalma iránt, másrészt pedig ajánlásul szolgálódnak
azon olvasóknál, kik a „Hazánk s Külföld“-et közelebből
nem ismerik.

— *Gyulafehérvárt:* St. Ö-nek. A küldött rajz igen
usnos, A másik két rendbeli tárgy is szives fogadatra fog
szólni találni.

— *Kassára:* T. J-nek. A mi azt a kurtább időtartamot
illeti, az a kiadókhöz erédő új viszonyunkból eréd, de öné
névze semmi kélemtelenséget nem fog okozni. A küllemény
öbajtásunknak teljesen megfelelt. A jövőre névze szivesen
szolgálunk.

— *Csik-Sz. Györgyre:* F. P-nek. A most ismételve tett
kérdésre válaszoltunk már lapunk mult évi folyama 47-ik
számának „szerkesztői üzenetei“ közt. Többet most sem
mondhatunk.

— *Pesten:* M. T. „A villámhárító“l“ jöni fog, valamint
a „Hulló csillagok“ is.

— „Bár merre is...“ — „Humyadi.“ — „Hellászhoz.“ —
„Az úszó...“ — „Nagyasszonyok“ — „Farsangi jóság.“ —
„Hofi-dal.“ — „Almaből“ — stb., az utóbbi időben hoz-
sánk beküldött versezetek nem felelnek meg igényeinknek.

A kiadó hivatal üzenetei.

— *Szegeden:* Burger Zsigmond úr könyvkereskedésének.
Ö. M. ur részéről 3 fritt és Sk—ty M. kisdödőőr részéről
6 frt 30 kr tetszett előfizetéskép a „Hazánk s Külföldre“ be-
küldeni, s e szerint történtek a bejegyzések is.

— *A „Polydri egyletnek“ N. Kanizsán.* A mostani jan-
juniai félvre már 1868. júliusában beküldetett az előfizet-
ési pénz s így az újabb előfizetést az idei jul.-decemberi
félvre írjuk be.

— *Hanke Ede urnak Szegeden.* Kétszer történt előfizetés,
az utóbbi Kemény ur által; azért ez utóbbi jul.-decem-
berre írjuk be.

— *Kirchmayer Gerő urnak Palocsán.* 1868-ról még egy
félévi előfizetés maradt fenn s minthogy most megint egész
évre küldetett be, azért az 1868-ból fenmaradt 3 fritt 1870.
jan.-juniusára számítjuk be.

Ujdonságok.

* (Az országgyűlés egybehívását) legközelebbi
napokban várjuk, april 3-ikára. Az országgyűlés
elé terjesztendő fontos javaslatok felett azonnal
megkezdődnek a miniszteri tanácsban a tárgya-
lások, a mint gr. Andrassy Gyula miniszterelnök
Bécsből visszatér; ez február első napjaiban tör-
ténnek s ugyanekkor egy bécsi lap szerint, király
és királyné ő felségeik is Budára jönnek.

* (Jótlekony közzététel tervével) foglalkoznak a
miniszterumban. Ez intézetben elárult és el-
hanyagolt gyermekek ápolatának, s mely gyer-
mekkórházzal volna összekötve. Ez intézet hal-
lomás szerint két részre fog oszlani. Az első osz-
tályzatba azon gyermekek jönnek, kiknek haj-

lamaik rossz irányt árul el; ezek kevesebb szabad-
ságot élveznek és szigorubb őrizet alatt állanak.
Javulásuk esetén a második osztályzatba tétetnek
át, hol kevésbbé szigoru feygyelem alatt tartatnak.
E két osztály nem érintkezik egymással s ez
intézetből a gyermekek műhelyekbe, vagy szol-
gálatba fognak elhelyeztetni.

* (Az angol trónörökös és neje) valószínűleg
melátogatják fővárosunkat. Ha e látogatás csak-
ugyan tervezve volt, ugy a walesi herceg és neje
már kedden Budapestre érkeztek. Mult csütörtök-
ön este mentek Bécsbe, hol az indóháznál az
uralkodó fogadta őket, aztán a császári lakba
szálltak. Alfröd herceg és neje Egyiptomba,

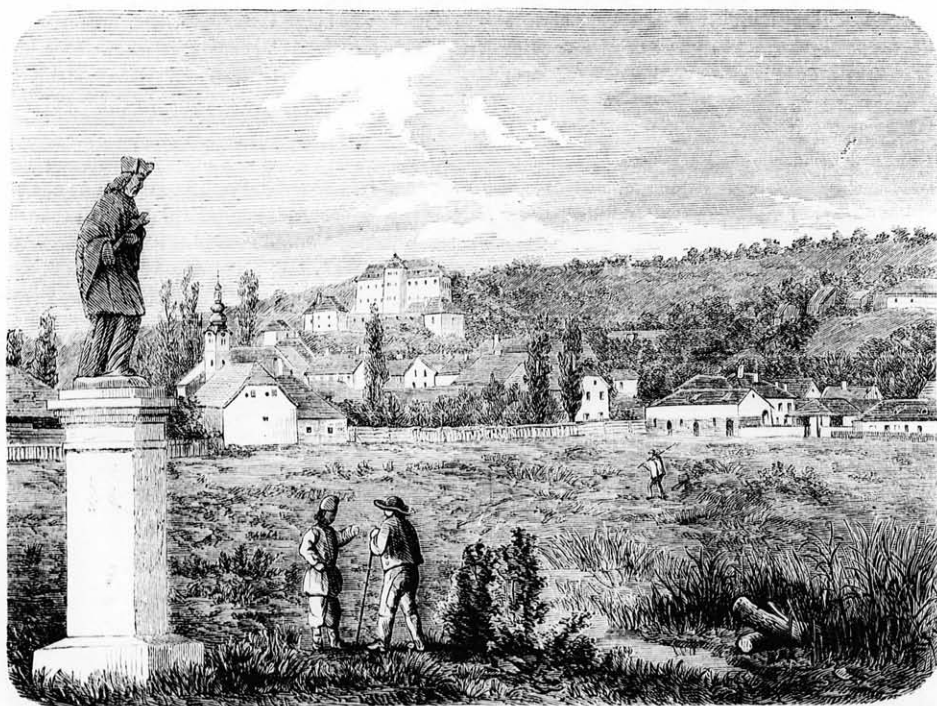
Ötödik évi folyam.

4. szám.

Pest, 1869. Január 28-án.

A l s ó - L e n d v a .

Egy somogyi „embör“-től egyszer azt kérdék : is *szépnek* tűnt föl, — hanem elutazunk egy kissé „mi szép Somogyban?“ azt felelé : Zala“. És igen a vadregényes *Göcsejbe*.

Alsó-Lendva. (Tomory fényképe uti.)

helyesen. Olvasóink alkalmasint tudják, miért? Mi azonban most Zalamegyének nem azon vidékére vezetjük olvasóinkat, mely a somogyi ember előtt

Zalamegyének a Korka, Zala, Mura és Válicka-folyók között fekvő, buja növényzetű, sűrű erdeiben vaddal bővelkedő térsége *Göcsejnek* nevez-

vetik. A benszülöttek nagyon haragusznak ez elnevezésért, annyira, hogyha e területen kérdjük: ben vagyunk-e Göcsejben? — eltagadva odább küldenek. Találkoznak lakói közt mégis, a kik megmondják, mikép nevüket *göcsös* helyeiktől nyerték volna. Mások meg azt állítják, mintha a szomszéd *Gotsche*-től származnának, pedig egyik sem tudja, mi fán terem a *német szó*. Legbizonyosabb azonban az, hogy ők maguk nevezték el így a megye e részét.

A nép mind magyar, még pedig ha tekintetbe vesszük ez elnevezéseket: „*Cseke, Garát, Ibor, Bustán, Paizs, Rózsás, Zákó, Tuboly*, és a nevekhez csatolt „*szeg*“ szót — tőzsgyökeres magyar, mely azt bizonyítja, mikép Árpád alatt kelle ide telepedniök.

Ennek az úgynevezett „tartománynak“ igen régi városa („fővárost“ nem merünk mondani!) Alsó-Lendva, mely már Krisztus előtt a 45. évben Lynda nevű gyarmat volt, de Lyndavia név alatt ismertetett leginkább. Nevének eredetéről a történelemben ennyit találtunk:

Titus Telephionus római hadvezérnek igen szép leánya volt, kit Olindának hittak. Ehhez a szép hölgyhöz igen sok ifju járt és esengett keze és szívéért. És mert ez utat sokszor tevő meg egy némely hü lovag: a kedves utat, melyen Lyndáig jöttek: „Lynda via“-nak nevezték el. A krónika még mást is mond e hölgyről; de mindezek elősorolása nem lévén célunk, elhagyjuk. — Latin neve tehát Lyndavia; valószínűleg innét származik Lendva magyar neve is.

Hazai történetünkben 1282-ben leljük nyomát, midőn Hadold vitéz, — ki az orlamundi grófok családjából s Thüringiaból származott, — Jurkolttól

vette 1273-ban zalamegyei birtokát Lyndva és Nempti (Lendva és Lenti) romokban heverő várrakkal; — fölépítteté a fönfentlített 1282. évben. Hadold István később tótországi bánná lön, ő képezi törzsének fejét, mely később *Bánffiaknak* neveztetett István első fiától: Miklóstól, ki első vette föl e nevet. — Corvin Mátyás alatt Lendva még a Bánfiak fészke volt. Ezek egyike, ifjú szép nejét féltékenységből ide rejté a király elől. E tettéért — azt mondja a krónika — Mátyás elzáratta volna őt. — Jelenleg herceg Eszterházy Miklós birtokához tartozik.

Lendva vára, mint képünk mutatja, most is meglehetősen épségben áll, sőt a francia háborúban — legalább az odavalók azt állítják, a bástya falába lőtt golyókból következtetvé — szerepelt is. (?) Különben magas dombon épült, melyre három felől lehet följárni. A fellegvár majdnem összes (24) szobái lakhatók. Udvara kettő van, melyek egyikében cisterna (viztartó) is van. A fellegvár bástyái még jó magasak és elég épek, a nyugoti és éjszaki oldalon azonban nagyon megrongálta az idő.

Maga a város egyike a legkiesebb fekvésű városkáknak. Éjszokról a legszebb, szőlővel beültetett ormok, délről árnyas ligetek és távolabb a Mura-folyó határolják. Népe leginkább szorgalmas iparosokból áll.

A „Kanizsai- utcában“ volt egy oszlop, melyet 1603-ban Bánffy Kristóf állíttatott a törökökön nyert győzelem emlékeül. Fájdalom, az emlék romban hever, ledönté az idő és nincs senki, a ki fölépítené! A városon kívül egy kutat is mutogatnak, mint „Bánffy-kutját“, de a hozzá kötött regét nem tudhattuk meg.

N é p d a l o k .

(Dalmátból.)

I.

Kié az a kerítés?
Kié az az ajtó?
És kié az a kis galamb,
Mely búg ablak alatt?

Anyámé a kerítés..
Apámé az ajtó..
És enyém az a kis galamb,
Mely búg ablak alatt.

Átugrom a kerítést,
Betöröm az ajtót,
S megcsókolom galambocskám,
Hogy ne búgjon aztán!

II.

Ment az ifju véres harcba,
Kikisérté édes apja;
Kikisérté a városból,
De csak visszatért az utból.

Ment az ifju véres harcba,
Kikisérté édes anyja,
Kikisérté a Dunáig,
Hosszu ut vagy on odáig!

Ment az ifju véres harcba,
Kikisérté a galambja,
És sohajt: — jutván tengerig, —
„Oh ne rövid az ut eddig!“

Közli: *Rudits György.*

A névtelen szálloda.

(Beszély.)

I. Az utolsó ezer-frankos.

B * * * Ambrosio gróf, kit én igen jól ismerem, Róma egyik leggazdagabb, legnemesebb s leghirnevesebb családjának sarjádéka volt. Egy összeesküvésbe bonyolítva, miután fölfedeztetett, még elég ideje volt a megszökésre s ő Páriszt választotta menedékhelyül, hol Teréz nejjével s két kis gyermekével le is telepedett. Mint nagy úr, ki nemes származása s grófi igényeiről itt sem tudott lemondani, hogy Párisban, ha nem is fényes, de legalább kellemes és származásához illő életet élhessen, jövője előtt becsukta szemeit s végromlását siettetve eszközlé. Fialat neje, okosabb nálánál, gyermekei érdekében minden büszkeségét feláldozta, miért azonban férjének elismerő köszönetét legkevesebbé sem nyerte el, mert megjegyzésére, melyet egy izben merészelt nyilvánítani, hideg és kétséges szavakkal válaszolá: „Azon napon, melyen nem élhetek úgy mint gróf B * * * Ambrosiohoz illik, szétzuzom fejemet.“ — A szerencsétlen nő ez időtől fogva mindig e borzasztó eshetőséget tartá szemei előtt. Küzdelmében bátor feláldozása segítségére volt. — Takarékosága által mind gyermekeinek életét igyekezett tengetni, mind férjét biztosítani és pedig oly tapintatosan, hogy kiadásainak nem minden forrását zárta el. Ki tudná e nő keblének mindennapi küzdelmeit leírni!

Egy szép őszi este volt. A grófné szobája ablakánál ült a Rue Louis le Grand és a Boulevard des Italiens szögletén. — Gyermekei, Paolo és Maria, vidáman játszadoztak az erkélyen, honnan a járók-kelők tömegét szemlélhették. Míg ők ártatlan csudálkozásukban hangos kiáltásokra fakadtak, a fiatal nő könyfátyolozott szemekkel nézdelte néhány papír-darabot, melyeket épen most hoztak neki, s melyeket gépileg tartott kezében. E papírdarabok a házi úr és a szállító számlái voltak, melyeket a grófszerzett. A grófné megszámlálta egyiket a másik után és sirt egy olyan összeg felett, minőt azelőtt minden szegénynek ajánlékozott.

— Mama ne sirj! — mondá Paolo, ki anyját sóhajtan hallotta s az áltányra hívta: Jer, nézd velünk a szép nőket és pompás kocikat. — Nézd csak, ott megy egy címeres kocszi, épen olyan, mint az apáé volt Rómában.

Azon pillanatban, midőn a gyermek e szívmetesző szavakat kiejté, megnyílt az ajtó s a gróf jelent meg. A gyermekek karjaiba siettek s a gróf-

né, ki rögtön felszárítá könyeit, derült, felhőtlen homlokkal közelite felé. A férj szokás szerint megcsókolta kezét, azután mellé ült s Paolot térdeire vette. Azon kitüntetésen, melyben Ambrosio e gyermeket részesíté, sem a megsemmisülés, sem a száműzetés gondolata nem változtathatott semmit, mert Paoloban családja és neve reményét látta, mintha az még nem örökre volna megsemmisítve. A valónak ellentéte sokszor igen élénken lépett a grófné lelke elé; könyes szemekkel nézett férje pompás ruházatára, az érdekes drágakövekre, melyek ujjait ékesíték és a mindig mosolygó ajakra, melyekről a mosolyt semmi sem üzhetteel, mintha neki valami benső szózat mondaná: Ez a mosoly, ezek a ruhák, ezek az ékkövek utolsók lesznek; és megereedt könyeinek árja, minden elfojtásnak dacára s keserű cseppekben omlottak végig arcán.

— Teréz, nézz reám! — mondá a férj tompán s oly elővigyázattal, mely a grófnét ámulásba ejté, hozzátevé: — Gyermekek, menjetek egy pillanatra; játszatok a teremben. . . .

A gyermekek félénk pillantatot vetettek anyjukra s minden szó nélkül engedelmeskedtek.

A gróf bezárta az ajtót s keresztbe font karokkal állott meg neje előtt. A szerencsétlen nő észrevette, érezte, hogy a végzeteljes pillanat megérkezett. Minden vére szívébe folyt vissza, s közel volt öntudatának elvesztéséhez; az istentől halálát esdeklé. Hanem a gróf hevesen megrázva őt kezével, ismét életre téríté s jéghideg hangon mondá: Teréz, add ide szekrényed kulesát! — S egyidejűleg a szekrényre szegzé szemeit, melyben a grófné kulesait tartá.

A szegény nő látta, hogy a szemek irányát a kéz is követi; s feledve, hogy felindulása inkább elárul mindent, mint bevallása, görcsösen ragadta meg férje karját.

— Ambrosio, várakozzál! — kiálta; — a kules nem e szekrényben van.

— Hát hol?

— Én nem tudom, majd holnap odaadom neked, holnap. . . .

A gróf keserűen mosolygott s a falról egy kis tört levéve, kifeszíté a szekrényke fedelét. Hidegen nyitá fel azután a szekrényt, mialatt a grófné ájultan rogyott egy támlányba s annyi erővel sem rendelkezett, hogy férjét szemével követhette volna.

A gróf a szekrénykében egy ezerfrankost

talált; több millió értékű vagyon maradványa volt ez s a római nemesnek utolsó birtoka e földön. Midőn e papírdarabot, mint még pár napi lét képviselőjét, kezében érzé, a grófné felé fordult. Mindketten egymásra tekintettek, s kezet szorítottak egyetlen szó nélkül . . . Öt perc óta a szobában nem lehetett egyebet hallani, mint a boulevard zsibaját és e jelenetnek sajátzerű hatékonyságot kölcsönző gyermekek szelid hangját.

II. Végző intézkedés.

A gróf ezután egy órára, sietve ment le a boulevardra. Ott minden nap hallott valami újdonságot hazájából s a lapokat olvasá. Ez este végrendeletét akarta ott megírni. Midőn Ambrosio a terembe lépett, a lámpák már égtek s váratlan fényök vérért mind fejébe kergette. Leült a legközelebbi asztalhoz s a következő levelet írta:

„Nagyméltóságú H. külügyminiszter urnak.

B. Ambrosio gróf, neje s gyermekei.

— Visszamehetünk már papa? — kérdék Mária és Paolo egyszerre. És ezzel ismét a szobába léptek.

A gróf sebesen zárta be a titkos szekrényt

Paolo megrettenve tekintett atyjára s Mária hangosan sikoltott, midőn anyját ájultan látta a támlányban.

Két éve, hogy Párisba menekültem, s a véd-szárnyat, melylyel Franciaország a száműzöttöket takarja, én is hasznomra fordíthatnám, én azonban ezt nem teszem, mert jellememmel meg nem fér; kötelességem azonban, mielőtt meghalnék, családom iránti tekintetből ezeket kinyilvánítanom. Van szerencsém nőmet s gyermekeimet a francia kormány jó indulatába ajánlani. Gr. B*** Ambrosio.

E levél után következő cédulát irt :

„Édes Teréz, élj boldogul . . . Isten veled Paolo, isten veled leányom, utolszor ölellek meg. E mellékelt levelet küld el oda, hova címezve van. A nevet, melyet viselsz, el ne feledd soha és intézkedjél úgy, hogy haláloamat senkinek se róvják fel. Ambrosio.

A gróf e kettős sürgönyt bedobá a levélszekrénybe s a Champs Elysees felé vette útját.

III. Egy találkozás.

Miért nem viseli a szerencsétlen, ki kabátja alatt halálhozó pisztolyt rejtget, e szomorú elhatározottságot felírva homlokán? Igen, hogy történhetett az, hogy annyi ember közül, a gázlámpák százszoros visszaverődésénél, egyetlen ember sem olvasta le Ambrosio homlokáról: Ez élet-s egészségteljes férfi, ez ünnepi köntösbe öltözött egyén, ez oly szándékkal van, hogy magát egy fa tövénél, a nyilvános sétatér egyik zugában, kivégezze. — Egy valaki mégis észre látszott venni a grófot. Egy hiuzsemű, beesett arcú öreg ember a boulevard des Italiennestől egész a Carte Marigny-ig követé. Midőn a tolongó sokaságból balra látta őt eltérni, közeledett felé és ez által fölbreszté figyelmét maga iránt. Az aggastyán lépésről lépésre követé a grófot, fordult legyen az bármily irányban.

— Kicsoda ön? — szólítá meg végre a gróf durván.

— Én önre nézve a gondviselés vagyok, — felelt az öreg szelid hangon. — Én már reggeltől fogva figyelemmel kísérem önt, gróf úr.

— Ez örült, — mondá Ambrosio magában. S ismét más irányt vett, hogy az idegentől szabaduljon. Hanem ez még makacsabbul követte.

— Ah, én magam vagyok örült, hogy hamarabb észre nem vettem magamat, hiszen ez koldus, — mondá a gróf.

Erszényéből elővette az utolsó aranyat és az öregnek nyujtá.

Éz fejét csóválta s mosolyogva mondá : „Én fogok önnek aranyat adni. Ha azt akarja ön tudni, miként lehet vagyont szerezni? ha az ember tönkre van téve, mint ön, akkor kövessen engem, a mint én követtem önt; már csak pár lépést kell tennünk.

Mihez nem kapaszkodik az, ki hajótörést szenvedett? Követte a nemtőt, ki visszaédesgeté őt az életbe. A rokkantak házában tizet ütött az óra . . . a forrongást nyugalom, a zsbajt csend, az életet álom követé. A gróf és rejtélyes társa körül az árnyak megvastagodtak. Hogy egy sir szélén állónak képzelme felizgattassék, nem sok hiányzott. Az idegen, miután a gróf előtt egy negyed óraig ment, egy csinos, félig fák mögé rejtett épület előtt állapodott meg, mely egészen lakatlannak látszott.

— Nos, micsoda szálloda ez? — kérdé a gróf.

— Ez a névtelen szálloda. Jegyezze meg fekvését és ügyeljen rám, mit fogok cselekedni, — tevé hozzá egész rejtélyességgel; — mert lehetséges, hogy későbben nálam nélkül is el fog akarni ide jönni.

Mig e szavakat mondá, a kapu mellett egy alig látható rugonyra lépett, a kapu kinyilott s az oszlopok mögül gyenge fény áramlott . . . Ha a gróf legkevésbbé is félt volna, egy lépést sem tett volna tovább a nélkül, hogy önbiztosításáról ne gondolkozzék vala. Hanem rá nézve a kaland annál több vonzerővel s esábbal bírt, minél borzasztóbb volt. Követé az ismeretlen.

— Menjen most fel a lépcsőn, — mondá az öreg és egy vörös betűvel ellátott zöld papírszeletet adott át neki.

A gróf fölment az első lépcsőn s látta, hogy sejtelve meg nem esalta.

Egy titkos játékházban találta magát.

Az öreggel találkozása és szerepe már most világosan meg volt fejtve. Most emlékezett rá a gróf vissza, hogy ez embert már régóta látja maga körül, s hogy a Frascati szállodában többször találkozott vele. A majdnem légmentesen elszigetelt terem megpillantásánál, melyben több mint tizenöt sápadt játzó ült a zöld asztal körül, ugy tetszett neki, mintha új életre virradna. Életének leghevesebb szenvedélye, mely hat év óta nyugodott, gyuladt most fel újra lelkében s azt kérdé magától: Miként lehetett az, hogy ez eszmére én önmagamtól nem jöttem?

Kereste az öregot, hogy halálja jeléül megszo-ritsa kezét, az azonban már eltűnt.

(Foly. köv.)

Konstantinápolyi naplóból.

I.

(A különféle házalók. A török szomszédasszonyok. Ebéd és ételek. Egy szerzetes-főnök. Temetők és sirjeliratok.)

Konstantinápoly, 1868. máj. 8-ikán.

Alig szünt meg a rekedt torku fagyaltárus rikoltozása, ki egész éjjel fel és le járkálván utcánkban, kínálgatá frissítőjét, miből korántsem árukt el annyit, mint a mennyit ordította: „ne gúzel kaimakli velimonlu dondurma!” (milyen szép tejsűrűs- és citromos fagyalt); alig hangzott el a küszöbökön vagy a házak kiálló sahnisánjain a görög családok fecsegése, s alig hajtottam egy kissé nyugvásra fejemet: már új zaj veri fel a szokatlan pérai lakót.

A nap még alig lövelte fel első sugarait a Bosphorus hajzából, már a házalók második csoportja kezdi mindennapi munkáját. A szomszéd falvakból bejáró tejárusok nagyon előzékenyek, mert legalább nem háborgatják az alvókat, s egyszerű „szüt” (tej) kiáltásuk csak a kényelmes cselésdég ébresztésére szolgál, kik átnerítik a tejet, s rovásukkal megint visszatérve, becukják az ajtót; de azok a zöldség- és gyümölcsárusok oly irgalmatlanul kiabálnak, hogy a mellettük elmenő csakugyan féltheti dobhártyáját, s míg e hajnali zenét meg nem szoktam, mindig tüztől tartottam. E járás-kelés, zaj és zür-zavar a szűk utcákban leirhatlan. Itt egy házaló hátán két nagy kosárral megrakodva, mindenféle zöldségekkel, sorban előszámolja kosara tartalmát görögül: „*top szalata, kromidátya, amido, malanos, szelino, repa-natyá,*” s ugyanily sorban rákezd törökül; jön egy másik, hátán 30—40 cserép virág, kezében virágbokréta, s éles hangon szüntelen hol görögül, hol törökül lepergi virágai nevét, melyre a refrain mindig: *csicsekcsi* (virágárus), *lubudia kala, bukéta* (szép virágok, bokréta), s különösön kiemeli a görögök legkedveltebb virágát, a bazsalikomot (vaszilika kala.)

Hogy a zaj még melodikusabb legyen, egy sip-ladás is előáll s a sarkon rákezd művészetére, mialatt végigjáratja szemeit az ablakokon; mert pesti kollegájánál sokkal okosabb, ugyanis ő csak akkor játszik, ha a gázsit előre kiadják. Ha végigkémlelte az ablakokat és sehonnan sem talál biztatást, hátára veszi hangszerét és tova ballag. A verklisnél sokkal mulatságosabb alak közeleg: a görög házalók mintaképe; hátán magas, keskeny láda, mintegy 30—40 szakra osztva; elől egy meglehetős szekrény csüng le nyakáról, s mindkettő tömve fűszerekkel. Látni kell az öre-

get, mily buzgalommal mond egy szuszszal 40—50 fűszert: *piperi, kan'ca, moskokaria, ala tipsilon**) stb, s alig kezdte el mondókáját, már belevág egy arnaut: *ti megala portokala ké timonya!* (milyen nagy narancsok és citromok!) s a fűszeres azzal boszulja meg magát a narancsosan, hogy ennek elhallgatása után még mind folytatja hosszabb mondókáját. Alig haladt e csoport a szomszéd utcába, itt már egészen más alakok hullámszának. *Zesta, zesta burekia, kat imera!* (friss, friss rétes, reggelre) hallszik, s jobb kezében párolgó süteményekkel megrakott talat magasan hordó sütő legény közelg. Jöttére megnyílnak az ajtók s majd minden háznál vesznek egy-egy párt, mert ezt reggelre igen egészségesnek tartják. Jön a gombárus, a szivaros és gyufás zsidó. „*Dasztur jahudi!*” (félre zsidó) rivalg az ecetes, és az engedetlen zsidót láb rugással figyelmezteti, hogy ő a legmegvetettebb teremés, kit büntetlenül illethet kiki bántalommal. Talán sehol sincs a zsidó annyi gunynak és aljas bánásmódnak kitéve, mint Törökországban. Jön a pesti handlé rekona, a pérai házaló zsidó, s ép oly kémlő tekintettel és biztos szemmel keresi, hol lehet gseftet csinálni. Megáll az utcasarkon s figyel, mialatt elénekli melódikus dallamát: *palea ruha!* (régí ruhát!); itt van a sikárló homokos cigánygyerek, a ki homokot és seprűt árul, rongyos papucsockat és üvegpalackokat vesz; mondókája: *eski papucs, arinadzsi!* (őska papucs, fővényárus!) Itt jó Ahmed is, a kedélyes *bürekcsi*, (rétesárus.) Itt van a maga valódiságában. Mindenki ismeri őt, s örömet vesznek 10 parás meleg süteményeiből, melyek csakis melegen jók, mert ugy kevésbé érzik rajta az erős juhszir — alias: fagygyu, mit a keleti étkekben megszokni nehezen esik. A jó öregnek nem kell kínálatnia süteményeit, s „*ezidzsa bürekcsi*” (meleg rétes) kiabálása is csak azért van, hogy jelentse megérkezését, mire mindig összegyűlnek a kíváncsiak, kiket ő meleg süteményeinek elköltése mellett friss élcekekkel és ötletekkel mulattat.

Ez alatt az utcák nemcsak a házalóktól, hanem a járó kelőktől is népesek. A lefüggönyözött ablakok is megnyílnak; a háziúr kereskedésébe,

*) Bors, fahaj, szerecsendió, apró só.

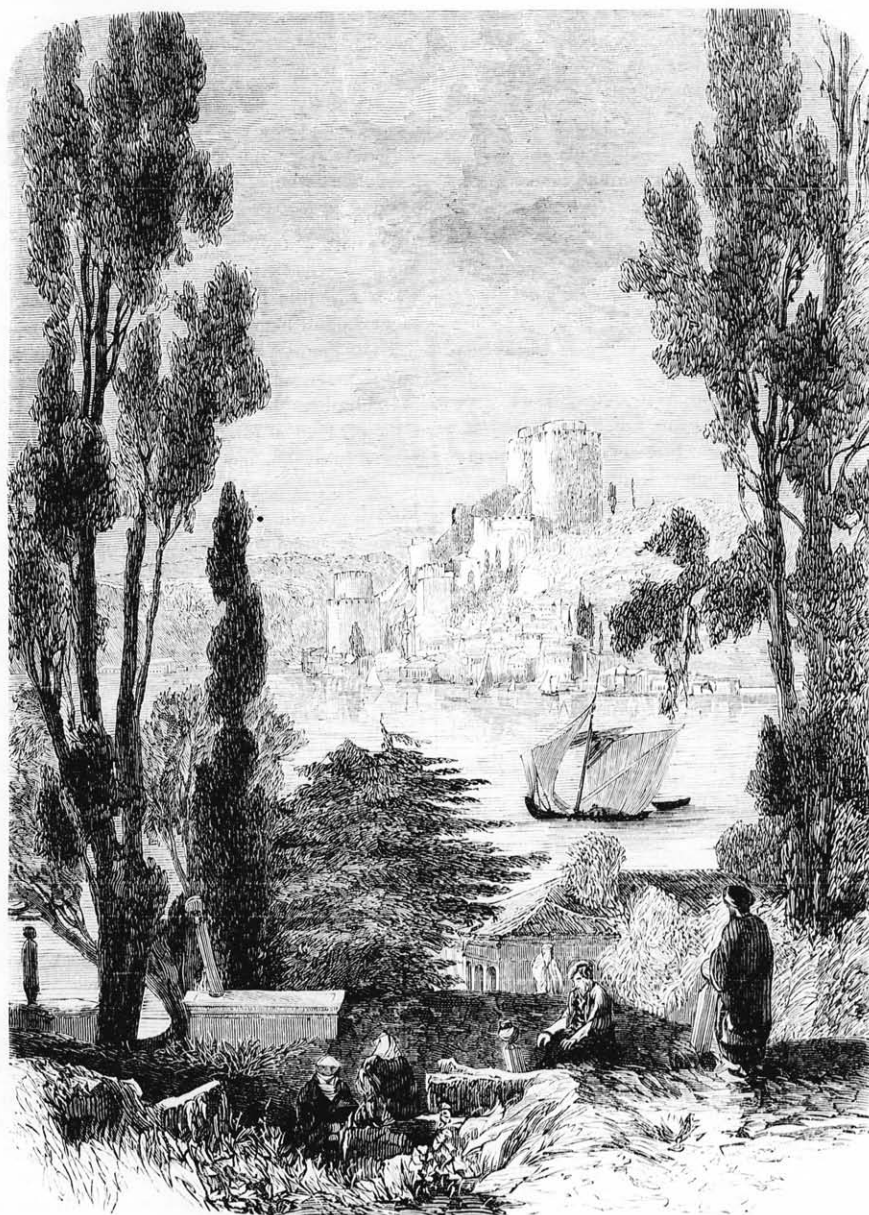
vagy hivatalába megy; a *kokona* pedig napimunkájához siet — t. i. felkuporodik a szofára, s az ablakon át bámulja a világ folyását, vagy átellenben ülő barátnéjával társalog, a mi igen kényelmesen történhetik, mert az utcák oly szűkek, hogy ha két megrakodott állat szembe találkozik, az egyiknek vissza kell fordulnia, hogy a másik elhaladhasson, s ezenfelül minden háznak van egy kiálló erkélyforma, három oldalról ablakkal ellátott ketreccé (*sahnisan*), honnan igen jól lehet az átellenes házzal értekezni. Szép látványt nyujtanak az ily szűk utcákban az ablakokon kikan-dikáló s egymást csókoló kémények, valamint az egyik ablakból az átellenes ablakhoz kifeszített kötelekre szárítás végett kiakasztott fehérneműk; mert udvar nem lévén, a terrashoz, vagy annak is hiányában az ily manipulációkhoz kell folya-modni. Az így ülő szomszédasszonyok csak akkor szakítják meg a társalgás fonalát, ha valamit a konyhára kell bevásárolni; de ekkor sem hagyják el ülő helyeiket, mert a mit csak képzelni lehet, mindent hordoznak az utcákban, és csak az ablakból kell alkudni a kihordókkal, mit egy idegen sohasem tud úgy megszokni, mint azt az idevalók értik. Egy 10 piasterre tartott áruért 3—4 piastert kell igérni, s bizonyosan meg lehet kapni; a kinek ideje van, hosszabban is alkudozhatnak, s még ousóbban is megkap-hatja. A görög nő ebben kitünő; ha valamelyik előtt letesz egy házaló kosarát, annak 5 paránál bizonyosan nincs több nyeresége. A míg valamit megvesz, tizzel alkudozik s csak a tizenegyediktől vesz; s teheti ezt, mert kora roggoltól késő estig 20-szor is elmegy egy árucikk ablaka előtt, s még az ebéddel sem kell sietnie, megfő az estig, az levén szokás egész keleten, hogy este van a tulajdonképeni ebéd, délben megelégszenek egy darabka sajttal és gyümölcsökkel. Nem csodál-hattam eléggé, midőn az utcán a legtisztessége-sobben öltözött úr megállítja a *marula*- (saláta-faj) árust, megvesz egy salátaféjet, leveleit egymás után loszakasztja és menetközben szépen elkölti. Magam is megpróbáltam, de nem izlett.

Észmetársulat utján eszembe jut, hogy Rus-csukon létemben egy déli gyümölcsárusnál meg-pillantok egy kád fekete bogyót; megörültem neki, azt hittem, hogy aszalt meggy; megveszek belőle egy csomót, a mi pedig elég drága volt, s felültem a vasútra, hogy Várnába menjek. Út-közben semmi ételt sem kaphatván, előveszem bogyóimat; de egyet sem chettem meg belőlök, mert az nem volt meggy, hanem olajbogyó. Most megszoktam, és igen jónak találom. Mindent

meg lehet szokni, s különösen keleten sokat kell megszokni; de azt tán még sem tudnám meg-szokni, hogy egész nap egy helyen üljek tét-lenül. Azért hát elhagytam szobámat, s a járó-kelők közé vegyültem. — Célta-nul indultam el, de tudtam, hogy az utcán mindig leg-többet tanulhatok, azért a sétára fordított időt nem tartottam elvesztegetettnek. Alig haladtam ki „Zumbul“ nevű utcánk-ból, azonnal a Mevlevi dervisek tekkéje előtt állottam meg, s a kapuban szemlét tartottam a főutcán járó-kelők felett.

A nap sugarai égették a kövezetet, s csak egy kis árnyék is megbecsülhetlen volt. Legin-kább sajnálkoztam a szegény házalókon és a megrakodott hamálokon, kik ketten-hárman egy-két vitelben egy egész család butorzatát elviszik vállukon. A tarka ember-csoportok közt megpil-lantám a lovaglásból haza érkező Mevlevi-dervis főnököt, Kudret ullah efendit, kit a szolgálja leso-gítván lováról, megcsókolá tiszteletteljesen ruhá-ja szélét. Az udvaron várakozó dervisek sora-koztak a türbé előtt s én is a tisztelgők közé állva, kezemet mellemre tettem, s „*Ja hu*“-val üdvözlőtük az érkezőt. Miután rövid imát mon-dott a sirkápolna előtt, megint a szokásos „*Ja hu*“-val üdvözlöttetvén, lakszobájába vonult, a dervi-sek pedig mosakodásra mentek, mert közelgett az áhitatosság ideje. Az udvar ezalatt már népes vala a nézők csoportjaitól, kik közül a csemege- és fris-sítő-árusok sem hiányoztak. A kapukat kinyitot-ták s tódult be a nézőség, én is mint közönsé-gesen levettem felső lábbelimet s beléptem a hívők s nem hívők gyülekezetébe. Nemsokára megjelent a főnök is, és megkezdődött az ájtatos-ság.*) Végeztével kijövén a szemahaneból Ata efendi, a főnök fia és leendő utódja, szobájába hívott, hova egyszersmind több élkelő török is jött, látogatást teendő az isteni tisztelet után. A szokásos fekete kávéf felszolgálták, s azután elővette Ata efendi citharáját s a Meszneviéből (Molla Dzsela-leddin, a mevlevi dervisek alapítójának magasz-tos művéből) zenekíséret mellett elénekelt egy-néhány verset. Később a társalgás átment a tu-domány terére, s itt mint előbb a zenészetben, bámulnom kellett e kitünő műveltségű szerzetest, ki igen szépen fejtegette azon sötétfejú mollák-nak, hogy mire kell tanítani az új nemzedéket. A keleti nyelvekben való otthoniasságán kívül Ata efendi bírja a francia és oláh nyelvet, s mint kije-

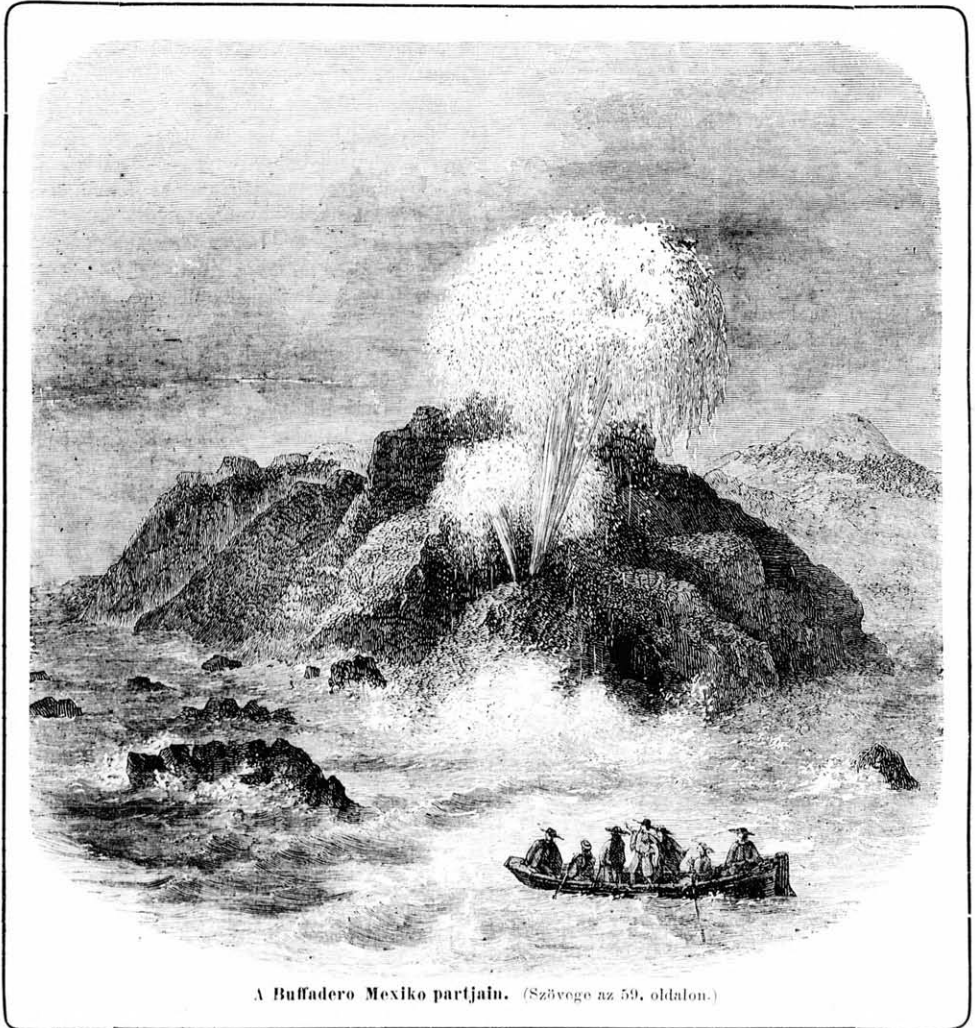
*) A Mevlevi-dervisekről bővebben l. „Hazánk s a külf.“ tav. évf. 29. sz.

A Bosporus.

lentette, a magyar nyelvet is szándékozik megtanulni. Majd megjött Tahir bey, ki nekem más nyelvbéli leckéimért a keleti írók megértésére segédkezet ígért, s ez élvezetes időtöltés után haza indultam. Utamat a kis temető (*kücsük mezár*) felé vettem, s itt egy sebesen haladó török csoporttal találkoztam, kik egy koporsót kísértek.

anyaföldnek, végignézttem a temetőben, a különböző sírköveken és siriratokon. A hegyben végződő kövek itt nők sírjait jelölik; amott a turbánnal diszített kő alatt férfi tetemei porladnak; a fez jelenti, hogy azon kő alatt gyermek alusz-sza álmát. A fekvő kövekre tányér alakú emlékedések vannak vágva, melyekből az ég madarai a

A Buffadero Mexiko partjain. (Szövege az 59. oldalon.)

Én is hozzá szegődtem egy kis távolságban a menethez, hogy a török temetést szemléljem.

Beértünk a temetőbe. A büszke ciprusok közt szelid levegő enyhíté a forró napsugarakat, s a fehér sírkövek közt egy-egy szerény kis virág illatozott. Miután a szertartásnak vége lőn, s a halottat gyóles-leplekbe takarva átadták az

meggyűjtött esőcseppeket felszívják. Szép a muszulmánok e kegyeletes szokása, melylyel még holtuk után is jót tesznek. A sírkövek majd mind egyikére e mondat van vésvé legegél: *Bu gün bana işe, yarın sana dir*, (ha ma nekem, holnap neked! jelentvén, hogy a halálban nincs különbség.

II.

(Török reggeli. Egyenlő török s magyar szavak. Magyar iparosok Stambulban. A „baksis.” Küldés a Galata toronyról. Egy kis történelem. Egy görög és szörnye. Török ajánlat. Népdal.)

Május 12-ikén 1868.

Rég szándékoztam a Galatatorony legfelső pontjáról szemlét tartani a környék felett, melyről magas fekvése miatt nagyon szép kilátás nyílik minden irányban. Az idő rózsapiros színben tündöklött; az égen egy kis felleg sem zavarta meg a nyájas kék színt; nem akarám tehát elmulasztani a kínálkozó alkalmat, lerándultam Galatára. Elhaladván a mevlevi-tekke előtt, a szomszéd sütőhelyiségben, honnan Ahmed is hordja a böreket, elköltöttem reggelimet. 50 drám üres *poácsa* (magyarul pogácsa *) a melegéből nem rossz reggeli, s épen a keleti életmódhoz van mérve, mert itt az embernek nincs oly étvágya, mint otthon; a min igen csudálkozom, mivel eddigelő agyszólva nem is volt étvágyam. Az üres poácsával csak megbarátkoztam, de a hagymával és tudja isten miféle burjánokkal töltött nem izlik. Az ilyen sütőműhelyeket — mikről fogalmat vehet magának az olvasó, ha látta a pesti zöldfa- és kecskeméti utcai sütökemencéket, — minden rang és nem különbség nélkül látogatják; hol a topsikból kiborított meleg rétesek, a kimérők tiszta bánásmódja és „*bujrun, bujrun*“ (tessék, tessék) kinálásai biztatnak, hogy belépjünk. Egy kerek késsel, mint milyet nálunk a csizmadiaák használnak, oly gyorsan szelik a süteményeket apró darabokra, s vetik a mérlegbe, hogy alig rendelték meg, már hozzájuk cukrozva. E sütemény okája 6 piaster; a kenyér okája 2 piaster.

Alig egy pár lépésnyire lefelé haladva, Nikities hazánkfának pompásan berendezett fegyver- és magyar borai raktára tűnik szemünkbe.

Tovább haladva, nemsokára a toronyhoz értem, s nem mulasztathatm el, hogy a tövében lakó Kodád hajművész és fodrász hazánkfának jó reggelt ne mondjak. A kedélyes öreg úr most szomorkodik; rossz idők járnak — mondja, — a mesterség alig megy; s hányszor panaszkolta már el nekem, hogy kétszer ment haza Magyarországra, meg akarván nyugodni öreg napjaira, s mestersége után éldegélni. De először Szatmárban, később Aradon mint rebellernek nem volt nyugta s maradása, minek folytán kénytelen lön visszamenni Törökországba; s itt senkisémet bántja, míg hazájában egy napja sem volt biztonságban. Biztat-

tam, hogy most haza mehet; elmultak azon szerencsétlen idők, midőn a magyart saját hazájában idegennek tartották, s a jövővények minden gaza tapodta jogainkat. Lehet, felel, most tehetségem nincs, nem tudok annyit megkeresni, miből megéljek e drága világban.

Az öreg szomszédságában s a torony ajtajával szemben lakik Bottorek könyvkötő hazánkfia, ki azonban még nem látta hazánkat, mert Oláhországban született és nevelkedett.

Végre feljuthattam a toronyba. Baksisért (boraváló) mindenkinek megnyílnak kapui. Különben, úgy látszik, könnyebben nyílik meg kapuja, mint a felmászás lehetséges. Galatának legfelsőbb fokán fekszik e torony, s erős kőfalai dacolnak az idővel, jóllehet fedele már többször újított. Milyen különösen érzem magam itt fenn! megirigyeltem a tüzlátók helyzetét. Szabadon minden zajtól, élvezni a romlatlan levegőt — s e kilátás: A távoli hófedett hegyek a Márvány-tengerben fürödnek; a láthatár összefoly a ködös habokkal, miből csak lassan-lassan sejtjük, hogy az a tűnező pont egy gálya, s a hercegszigetek komoran sötétlenek, pedig most nem használják származási helyül, hanem a nyaralók egész tömege élénkíti; közelebb mindinkább kivehetők a lassu vitorlás hajók, s a mellettük gyorsan elsurranó gőzösök. Minden irányban más-más tájkép, melynek befogadására már gyenge szemünk: a Bosporus habjai; a kikötő nyüzsgő cete; a hét halomra épített Stambul, gyönyörű mecsetjeivel és karesu minaretjeivel, miknek ezere emelkedik az ég felé; a Stambult és Galatát összekötő hídron a járó-kelők nyüzsgését véljük hallani, s elbámulunk a házak vörös fedélzetén, s a tetetők sötétzöld lombu ciprus-erdein; — mindez felejthetetlen képet nyomott emlékezetembe. Alig szabadulhattam e helyről, s áldottam e toronynak építőit. Leérve, megint baksist kellett adnom, — de ehhez itt keleten hozzá kell szokni; ha valamit kiakudtunk, végül még baksist is kérnek. Ezzel minden lehetséges. Nevettem tegnap egy örmény hivatalnokot a vámnál; egy egycén meg akarván őt vesztegetni, mindenképen szabadkozott, hogy nem kell; végül ráírvalg az alkalmatlanokóra: *Dzsánem, isztemem* (barátom, nem kell) s e hangos lármaja közben kinyitja zsebé egy ügyes fordulattal s fülebe suttog az illetőnek: *dzszebime koi*, (tedd a zsebembe.) (Folyt. köv.)

*) A mi különben törökül is így iratik, csakhogy a g-t a török szavakban lágyan ejtik, vagy egészen elnyelik. E. B.

A Buffadero Mexiko partján.

Huatulco kis mexikói falu a Csendes-tenger partján; lakosainak legnagyobb része a gyöngyhalászat jövedelméből él. A szegény emberek az idegennek egy közellevő öbölbe teendő kirándulást ajánlanak, mely festői kilátások élvezete miatt valóban kifizeti magát. — Ha a parthoz evezünk, gondolatainkból sajátyszerű moraj rezzent fel, mely a közelben hallható. E morajt majd bálna által okozottnak tarthatnók, mely az elnyelt vizet ugrókat gyanánt szökteti ki orlyukain, majd pusztán tanyázó bika bömbölésének, majd ismét mennydörgésnek — vagy tüzhányó kitörésének.

— Honnét e moraj? kérdi az ember.

— Ez a Buffadero.

— És mi az a Buffadero?

A kíváncsiság magasra fokozódott.

Az öbölből kivezünk. A evezők jobbra kanyarodnak s délre, különös alkatu szikla felé kormányoznak. Szemeink előtt a legpompásabb látkép tárul föl. A megrepedt szikla 120 lábnyi magasra emelkedik s 420 lábnyi szélességben fedi a tengert. A sziklának egyik nyílásából, mint tüzhányó tölesérből, tompa zugással egy ugrókat őri-

ás sugara törtet elő s 150 láb magasra szökik fel, mely, miután a környéket sziporkázó cseppekkel árasztotta el, visszazuhan s egyesül az elemmel, melyből csak az imént vált ki. Felette, mint a béke képe, sugárzó szívárvány ivül, hasonlóan a dicsfény koszorújához, mely a vértanu homlokát, halálküszömlében ékesíti. E jelenség mindannyiszor ismételtetik, valahányszor a habok megtörnek a sziklán. — A vizsin felett, a sziklafalban, fekete mélyedést látunk, mely töleséralakban végződik. A hullámok megtöltik ez ürt s a vizet a felső nyílásba kényszerítik. Mielőtt azonban ez kifolyhatnék, új hullámok jönnek s a szűk nyíláson át roppant erővel kidobják, és ez által jön létre e pompás vízmű, melynek méltóságos vizsugára bámulatra ragad. Dagály, különösen pedig vihar alkalmával, midőn a habok tajtékozva emelkednek a sziklára, e tünemény borzalommal tölt el. Zugása a szél süvöltését felülmulja s önkénytelenül kívánjuk, hogy sötétedjék el az ég, zudítsa fel az ocean haragját, hogy e nagyszerű látványt élvezhessük.

A kőszén és a kőszénbányák mivélése.

(Folytatás.)

II. A kőszén képződése.

A nyugalom régi időszakában a növényélet elegendő tápot és buja szaporodást nyert saját elhalt s nem háborgatott egyéneiben. — Ez őserdők talaján hatalmas rétegekben képződött a termőföld a növénymaradványokból. Ekkor elérkezett azon pont, midőn az izzó és folyó földgyomor felszereje számtalan helyen fölrepszottette a kérget; a repedékekből tüzfolyó, porphyrtömeg nyomult elő, mely utjában minden növényi életet kioltott; a földkéregből roppant darabok emelkedtek ki s kimozdíták állásából a tengert. — A földkéreg emelkedése és megrepedése, az előtörő tengerhullámok és a féktelen orkán hatalma által az egész fanemű növényzetnek össze kellett omlania, és az őserdők fűnemű növényeinek elgázoltatniuk. — A növényrészek s az őserdők termőfölddús talaja a szigetokről elmosatott s az újonnan képződött szárazföld melletti öblökbe vitetett. Itt a tenger fenekén összegyűlt, s iszap, homok és kődarabok által mintegy odagyökerezített; azonfelül ezek által nyomatva s az izzó földgyomor

közelsége által annyira fölmelegedett, hogy szénmé lett, azaz: kevés széneny, nagyobb részt pedig kőnyen és éleny hozzájárultával más alkotrészekbe ment át s lett belőle azon szénem, melyet mi kőszénnek nevezünk. — Ez roppant telepeket képez, az ugynevezett kőszéntelepeket, melyeknek kincseit képződésük után évezredekkel mi aknásszuk ki, hogy mint tüzelő anyagot használjuk.

III. A kőszén előjövetele.

A kőszén előjövetele általában bizonyos hegyalakzatokra szorítkozik, de ez állítással mindamellett nem tagadjuk, hogy úgy a régibb, mint az újabb képződött hegyközetekben is előjön; így találunk kőszéntelepeket nemcsak az első üledékrétegben s a keselykőtelepekben, hanem a kovaföld és lias-közetekben és nem különben a homokkő és jura-képződésben, le egész a krétahegyekig, bár igen gyérén, kevésbbé kiterjedt telepekben.

Tulajdonképen a szénközetek azon r-jtekek, melyekből mi e természetkineset nyerjük. Német, valamint más országokban is, a kőszén előjövetele igen helyhez kötött, úgy hogy a 40-ik foktól

délre eső részekben eddigelé nagyon csekély nyoma mutatkozott még a kőszénnek; Éjtszak-Németország keleti részében pedig még nem is találta. — Németország többi részében következő kőszénkerületeket lehet megállapítani:

A) Westphal-rajnai kőszénkerület: 1. az alig kikerékített kis bánya Ibbenbühen mellett Münsterben; ettől délre, egy kissé keletnek fekszik: 2. a lapos háromszögű bánya, melynek kitűnő kőszene a Rajnán hajókon már rég szállítatik s most vasúton Éjtszakinémetországba is eljut; 3. a nagy bánya a Rajna bal partján, Jülich-től délre Düren és Aachen közt veszi kezdetét s kelet-délkeleti irányban Namur és Charlesvin át Belgium és Valenciennes keresztül Franciaországba húzódik.

B) Phalz-saarbrückeri kerület: 4. itt csak egyetlen bánya van, mely azonban maga 60 négyszeg mértföldet foglal el és több mint 100, a főbányában egymás felett álló, pala és homokkő által elválasztott réteget képez.

C) Harz thüringi kerület: 5. egy kis bánya Brockentől délre Ilfeld mellett; 6. valamivel nagyobb bánya Lobejün és Wettin mellett; 7) Schmalkalden, Ilmenau és Neuhaus közti bánya a thüringi erdőben.

D) Szász-kerület: 8. az érchegegyesi bánya roppant gazdagságával Zwickau és Flöhm mellett; 9. a kicsi, de gazdag bánya Po'schappel mellett; 10. a Haynichen melletti bánya, mely a legregebb kőszéntelepekhez tartozik.

E) Keleti kőszénkerület: 11. a többféle képen felosztott bánya Csehországban; 12. a sléziai bánya az Óriáshegységben; 13. a Tarnovic és Krakó közti bánya, egyes, délkeleti megszakadásokkal; 14. a Brün melletti csekély kiterjedésű és gazdagságú bánya Morvaországban.

IV. A kőszén nyerése.

Bizonyos, hogy a különböző képződések által létrejött hegyrétegek nem mindenütt, a földnek nem minden pontján képződtek egyenletesen, hanem részben, bár gyakran jelentékeny kiterjedésűek is, csak helyiek s a későbbi földforradalom következtében megpredezve és fölemelve, új üledék által vagy befödve nincsenek, vagy már elpusztultak. Az üledékképződés ezen egyenletlensége miatt az emberi tevékenységben van az egy eddigi lehetőség: e természetkincseket, melyeket az őshegytelepek rejtnek, kiaknázni és kizsákmányolni; különösen áll ez a kőszén rejtő hegyekre. — A kőszén növényzetét — mely ennek

képződésére szolgált, — illető fentebb mondottakból, nemkülönben a kőszén létrejöveteleiből önkényt folyik, hogy ez csakis csekély kiterjedésben jöhet elő. Igen, mert ha meggondoljuk, hogy a szárazföld felülete, melyen a kőszén képződésére szolgáló növényzet élt, az akkori tenger felületéhez igen laza viszonyban, csekély összeköttetésben volt, s ha felvesszük, hogy azon növényzet termő földrétegeivel együtt a megsemmisülés alkalmával az egész földön egyenletesen elterjedt, a későbbi forradalmak által létesített üledékek által eltemetett: azt következtethetnők, hogy a kőszén elpusztulása csak ideiglenes, s hogy a kőszéntelepek, sokkal több anyaggal rendelkezhetnek, semmint ki lehetné belőle fogyni, de hogy oly mélységben található, mely a mi segédszereink- s eszközeinkkel el nem érhető, s ha ez lehetséges volna is, az izzó földgyomor közelsége okozta légmérsék magas hőve miatt meg nem közelíthető. — Mivel tehát egyrészt a kőszénképződés helyi volt, másrészt pedig a tömegekben lerakott kőszénnövényzet maradványait a későbbi földforradalom által származott üledék nem mindenütt borította el, mely aztán a későbbi földrepedések alkalmával alaprakatával együtt felemelkedett: így magyarázható, miért találjuk mi a kőszénen csak bizonyos helyeken s ismét miért kell csekély mélységben keresniük; minek módjára nézve a kikutatható hegysek is annak utasítást.

A Német- és más országokban mivelés s aknáztatás alá vett kőszéntelepek csekély részben fekszenek fenn, hanem nagyobb részben egy pár bányászóttól le egész 150 ölíg, s még alantabb is. Ha a csekély mélységben fekvő kőszén fedő hegyréteg könnyen bontható, akkor azt napvilágnál, mellözve minden bányászótságot, aknázzák ki. Hanem ily körülmények igen ritkák s az így előjövő kőszén rendszeren alárendelt minőségű. A kőszénen fedő hegyréteg még csekély mélységnél is sziklás s a beontásra nem alkalmas. Ez esetben, valamint a nagyobb mélységeknél, mindig aknákat, azaz részt betolgozott, s faművel is ellátott csatornákat alkalmaznak s így jutnak a kőszéntelephez. Ha az aknápitéssel a kőszénen elérték s ez a hegyi víztől mentnek látszik, elkezdődik az ásatás, melynél a hegyréteg s a telep minősége és tulajdonságaihoz alkalmazva, vízszintesen futó folyosók s kisebb-nagyobb kamrákat ásatnak ki s a kiásott kőszén s a szállító helyre vitetvén, alkalmas gépezet segélyével felszállítatják. (Vége köv.)

Egy hét története.

(Január 24.)

(VK.) Hegyön völgyön táncolnak és „éljen“-eznek. Ez az idény a lábaké és a torkoké. Fénykép-író sincs több, mint a mennyi „bizottság“ van most Pesten. Egyik bált rendez, a másik pártértekezletet. Egyik az éjjelt veszi igénybe a jökedvű farsang számára, másik a nappalt a nyugtalan választások érdekében.

Pest tehát pezsg éjjel nappal, megosztva gondját multság és politika közt. Rózsaszín falragaszok most egy bálba, majd egy párt gyülekezetre hívják; de míg a farsang napról-napra fogy: addig a választási élénkség egyre nő, mint pályautján a hógörgeteg.

Buda — mint rendezen — e tekintetben is sokkal csöndesebb. Csak a régi országház termét, hol hatvan év előtt Nagy Pál szónokolt, verték föl megszokott némaságából. A budai csónakázó egyeslet táncvígalmán egy éjre a gráciák kedves fészke lett, nem sokára pedig egy tarka álarcos bál tréfiával fogják föleleveníteni. A politika — habár nagy szálaít ott szövi a kormány, vagy tán épen ezért — kevés zajt üt ez öreg városban. Ott még ellenjelöltek nevét sem hangoztatják. Egyik kerületben b. Eötvös József, a másikban Házmán polgármester — ebben megegyeztek jó előre, s most már nyugton alhatnak a választás napjáig. A hol a füzértáncot öreg urak is oly bő számmal járják: ott sokkal kedélyesebb az élet, semhogy pártoskodások izgalmával kívánnák megháborítani.

Engedje meg az olvasó, hogy mi most e csöndes helynek legesöndesebb pontját kereshessük föl: a temetőt, hová néhány nap előtt egy koporsót vittek ki a tébolydából.

A férfi, kinek tetemét rejté e koporsó, harminc év előtt nagy remények, húsz év előtt országos ünnepeletetés, utóbb elhagyottság s végre közszánnalkozás tárgya volt.

Sonki nagyobb kírát nem vallá az időnek, melyben élt, mint *Szemere Bertán*, kinek politikai élete lehet különféle bírálatok tárgya, de munkái irodalmunk dicsősége s emlékezte mindnyájunk öröke.

Arra volt ő hivatva, hogy a fejlőd reformok hőse legyen s élete folytonos tevékenységből álljon. S az történt vele, hogy a fejlődés rohama nyakára nőtt, s hajójáról lesodorta a természetes iránytűt; és az történt, hogy legszebb éveit tétlenségben kellett eltöltenie.

Sírkövére az lesz vésvé, hogy 58 évet élt. Hanem ebből csak tíz év volt az ő élete: 1839-től 1849-ig. Azelőtt csak nőtte magát az életre a legelzárkózó tabb, a legerőfeszítőbb tanulás között; azután pedig csak tengett, céltalanul, reményt vesztve.

Kevés ember volt, ki ifjúságát annyira föládozta volna a férfikor előkészületeire, mint ő. Iskolatársai mondják, hogy nem tanult könnyen; de annál nagyobb dicsősége, hogy annyi mindent oly alaposan megtanult. Telve költői hajlamokkal, s oly családból származva, mely az irodalomnak több költőt adott, például az öreg Szemere Pált és a keserűségében is oly fiatal Szemere Miklóst, először ő is a szépirodalom virágait ápolta. Ha csupán írónak marad: tán maig is boldog ember; de az ő becsvágya többet kívánt: ő a politika bajnoka akart lenni, ez izgató szenvedélyé, mely hőseiből martyrokat csinál, s mely most egy Széchenyinek, majd egy Teleki Lászlónak ad pisztolyt kezökbe, hogy önszivöket löjjék át vele.

Szemerét a tébolydába vitte.

Pedig kevés lélekben van annyi erély, akarat, kítartás, mit a mennyi ő benne volt. Ő tudott elzárkózni az emberektől hónapokig, hogy megírja a „halálbüntetésről“ szóló pályaművét, melyet az akadémia megkoszorúzott. Ő kevés pénzzel egy évnél tovább tanult, utazott külföldön, nélkülözve, éjt napot egygyé téve, hogy ne csupán a „vármegyeház ablakából lássa a világ folyását.“ Ő — noha ritkán törléssel írt — rövid idő alatt tudta elkészíteni két kötetes utazási könyvét, mely egy költői szellem és sokoldalú képesség maradandó emléke. Ő, noha beszédében a természettől akadozó, odáig vitte, hogy folyékony, sőt rögtönző szónok lett, egyike a legjeleseknek.

Szóval, vasternézzettel bírt, ki örök-munkái közben csak ritkán ért rá ebédelni s magát ki-aludni, s mégis minél többet dolgozott, annál derültebb arccal lépett a világ elé — s végre is megtört, oda lett. Habár, mint a forradalom megbukott republikánus miniszterelnöke, reménytelenül hagyta el a hazát, mégis sokkal szomorúbban látta azt viszont, mert akkor nem volt képes már többé sem remélni, sem emlékezni.

Az ő élete valóban szomorú. Az a tíz fényes év, mely abban ragyogott, még inkább kiemeli az egésznek gyászszéjét.

Hogy mily híres alispán volt Borsodban, mily ékesszóló követ (Kölesey méltó tanítványa) két pozsonyi diétán, mily tevékeny belügyminiszter, mily önzaklatotl forradalmi „premier,” s mily szerencsétlen számüzött, ki benső tusái közt, midőn mások ellen kelt ki: magát sebezte meg — mind ezt mindenki tudja; hisz újabb idők történetéhez tartozik.

Mi itt nem is életrajzot írunk. Mi egy mély fohászszal állunk ama kitünő ember sírjánál, ki képességéinél fogva tartósabb nyilvános pályát, maradandóbb szerencsét és természetéhez valóbb korszakot érdemelt volna.

Ő erős reformer volt, de nem forradalmi természet. Ám midőn ott állt a forradalom hányatásai közt, mint a mozgalom második feje, oly erős és csaknem rideg vonásokat ölte föl, hogy legjobb barátai is meg voltak lepelve: mennyire megváltozott. De az idő szellemében változott.

Egy kis történetet elmondunk jellemzésére.

A megyében, melynek fia volt, sok barátja közt vala különösen egy, kivel évek óta a legszorosabb barátságban élt. Együtt munkálkodtak gyakran, együtt tölték családi körben az estéket, elmondták egymásnak minden titkaikat, terveiket, s a jóbarát mindig azon volt, hogy kitünő társának ügyeit előmozdítsa. Mikor aztán belügyminiszter lett: megkínálta jó barátját magas hivatalokkal, melyeket az — családi körülményeinél fogva — nem fogadhatott el. Hanem hónapok múlva, midőn Szemere felső Magyarország teljhatalmú kormánybiztosa lett, azzal a hatalommal, hogy seregeket állítson, tiszteket nevezzen ki, a jó barát elment hozzá — egy kéréssel, az elsővel, mit életében hozzá intézett.

„Barátom! — úgy mond, — egyetlen fiam, kit te mindig szeretted, mint tudod, honvédek állt be. Erdély szélén a mármarosai havasok közt nehéz szolgálata van. E pogány-hideg télben tönkre mehet, mert még csak gyermek. Meg volnék nyugtatva, ha kineveznél hadnagynak, akkor nem lenne kitéve oly nehéz szolgálatnak!”

Szemere gondolkozott, s azt mondta rá:

„Nem tehetem, mert nem tudom, érdemes-e a tisztségre. Most forradalom van, s kell, hogy mindenkit saját érdeme emeljen, s ne a pártfoglalás. Légy nyugodt, ha érdemes rá, ki fogja nevezetni saját őrnagya is.”

És a jó atya — gyermeke sorsán aggódva — könyes szemmel hagyta el régi barátját, kinek e pere óta nem tudott többé barátja lenni. De e sorok írójának, (mert épen ő volt, kit Szemere nem akart ily könnyen megtenni hadnagynak,) később, midőn hallá, nagyon megtetszett ez a barátságatlanul erős vonás, s nem egyszer gondolt rá: „hisz az ilyen férfinak diktátorra kellett volna lennie!”

Azonban ez az erő megingott a nagy események előtt. Midőn a „köztársaságot” proklamálta: az már egy izgatott lélek meghasonlása volt. Ugyanez a meghasonlás adta kezébe a tollat, melylyel a mozgalom vezérének már akkor vádolá, midőn az nem „egy ember” volt a magyar nép előtt, hanem „egy eszme,” melyet tiszteletben kelle tartani.

De a szerencsétlenség tévedései fölött sohasem szabad szigorúan törni pálcát. A hiba sokkal kevesebb volt, mint a gyászors, mely e kitünő embert érte. Vagyonilag tönkre menve, hitében megtörve, családi szomorúságtól sujtva, — esoda-e, ha e fényes elme örökre beborúlt? És mégis, hittük volna-e húsz év előtt, midőn ünnepeltük, hogy egykor azt fogjuk rá mondani: „jól járt, hogy meghalt!”

Valóban a sir nem olyan sötét, mint a téboly, mint különösen egy ily nagy elme tébolya.

De utána fény maradt: tettekben dúsz tisztelet emlékezte, néhány jeles könyv s egy eszmé szónoklat, melyeknek értékét mindig fenn fogják tartani a gondolatok gazdagsága, a magas irány, a képek költőisége s a szerkezet művészi alakja.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

Történeti naptár. Január hó 29. Fleury bimbok 1743., Fichte 1814., Lendvay Márton 1858 †††. — Burns Róbert a skótok Petőffje született 1756, III. Napoleon egybekel Teba Eugenia grófhölgygyel 1853.

30. Ypsilanti Sándor †. 1828. Csata Bem és Puchner közt 1849. — Görgei a „fegyverletévő” született Toporcon 1818.

31. Silvio Pellico 1853. †. — Bajza József született 1804.

Február hó 1. Apafy Mihály az utolsó erdélyi fejedelem † 1723. — A toscanai herceg országát odahagyja s Gaetába menekül 1849.

2. Khosrew pasa, a janicsárok kiűzője † 1855. Székács József született 1809.

3. Könyves Kálmán † 1114.— A porta Görögország teljes függetlenségét elismeri 1830.

4. Az Etna kitör s Catania elpusztul 1169.

Közlí: V A.

— (Kuruc vezényszavak.) Most, midőn a magyar honvédsereg újra életbe lépni készül, nem lesz érdektelen egybeállítani azon különben hadtörténetileg is emlékezetre méltó magyar vezényszavakat, a melyekkel egykor II. Rákóczi Ferenc kuruc ezredeit őseink kommandírozták. Sajnos, hogy ezeket a különben mindenre kiterjedő Beresényi-féle „Hadi Regulamentumok“ fenn nem tartották, s épen ezért teljesen nem is bírjuk most már a kuruc hadsereg összes vezényszavait elősorolni; azonban jó részüket mégis sikerült kinyomoznom, történelmi kutatásaim folyamában. — A kurucok — valamint általában a régi magyarok — Jézus! Jézus! harsogásán kívül, melyet az ütközet kezdetekor szoktak volt a vitézek patronusa: Isten fia segítségül hívásául kiáltani, rendes harci riadása a rohamok alkalmával sohasem a mai „előre!“ volt, hanem mindig a „Rajta! rajta!“ E szóval jeleztetnek a nagy-szombati ütközet tervrajzában azon kuruc ezredek, melyek a harc folyamában az ellenségre rárohantak. Maga Rákóczi is így írja, Bottyán 1707. aug. elején Rabutin ellen Malom-Sóknál vívott csatájáról, Beresényihez szóló levelében: „Dunántúl meg volt már a „rajta! rajta!“ Bottyán tábornok pedig így serkentő rohamra a selmei ütközetben (1709) ezredeit: „Rajta, édes fiam! Lőjjed, vágjad eb-szülte németjét, apád, anyád, nemzedet nyomortóját!“ A „Halt wer da?“ helyett a kurucok csak egyszerűen „Ki vagy?“-ot kiáltottak, mint több egykorú levélben előfordul; pl. Beresényi írja 1704 őszén, Kassa elfoglalásakor: „Istennek legyen hála, Kassán sem kiáltanak többé „berdőt“, hanem „ki vagy?“-ot.“ A sortűzek adását, úgy lát-szik, hol „tüzelj!“ hol „adj tüzet!“-tel komman-dírozták. Egyébiránt a puskával való hadgyakorlatnak szerencsések vagyunk teljes vezényszavait közölhetni. Ugyanis a Rákóczi-féle első magyar nemesi testőrség egyik tagja, Veszprémi Badicz Imre, a testőrsereg számára kiadott rendszabályokhoz a maga saját példányra borítékjára följegyzé ezen vezényszavakat, úgy, a mint a nemes testőr ifjak, s hihető, az egész kuruc ezredek — érteve a puskával való gyalog exercírozást — vezényel-tettek. Badicz Imrének e följegyzése, a Badicz-család szilsárkányi levéltárában levő eredetiről általam lemosolva, sor szerint így következik: „Fel az fegyvert! Készülj az tüzeléshez! Pofád-hoz a fegyvert! Adj tüzet! Vedd el a pofádtul a

fegyvert! Tisztítsd ki a serpenyőjét! fordulj fél-balra; engedj függni a fegyvert! Vedd ki a tötést a lödöngből! Harapd el a tötést! Porozd fel a fegy-vert! Zárd be a serpenyőjét! Fel a fegyvert! Ké-szülj félbalra az puskatötéshez! Ereszd a csübe a tötést! Húzd ki két vonással a vesszőt! Igazítsd a mellyeden! (t. i. a töltényszíjat), Rövidítsd a mel-lyeden! Tedd a puska csüben a tötést! Fojtsd meg kétszeri ütéssel a tötést! Húzd ki kovonással az vesszőt! Igazítsd a mellyeden! Rövidítsd a mel-lyeden! Tedd helyre a vesszőt! Fel a fegyvert! Bal-hónod alá a fegyvert! Lábodhoz a fegyvert! Hajulj le az fegyverért! Fel az fegyverrel! Hajulj le az fegyverért! Fel az fegyverrel! Fel az fegy-vert! Karodra az fegyvert! Féljebbira négy-szer! Félbalra négy-szer! Egész jobbra! Fordulj hely-re!“ — Ime, az egész hadgyakorlat, oly katonai körrekséggel, hogy ma sem válnék szégyenére bármely hadképezdei tanárnak sem. S a mellett, hogy e vezényszavak mindnyája igazi magyaros: a legtöbb még jellemző és gyakorlati rövidséggel s hangzatossággal is bír. Ily rendet és hadképzett-séget törekedett behozni a regularis kuruc ezre-dekbe már ezelőtt másfél száz éve Rákóczi Ferenc. („Századok.“)

Thaly Kálmán.

* (A paróka története.) Alig hihető, hogy a pa-róka a régi világban a legtekintélyesebb szere-pet játsza. Érdekes tudni, mi uton-módon foglalta el állását, melyről annyi századokig semmi hata-lom le nem sorítható. — A nélkül, hogy az első parókaról szólanánk, mely a történetben kecske-bőr formában jelenik meg, s melylyel Saul zsidó király leánya férjét oly ügyesen menté ki a baj-ból, egyenesen csak Mansolét, Tyria királyát em-lítjük, ki hasznat akarván házni alattvalói szere-téből, melylyel gyönyörű hajfürteiken csüngenek, megparancsoltatá, hogy egy óra alatt mindenki borotválja le haját, kivéve, kik a megszabott ösz-szeget lefizetni hajlandók. A phoeniciaiak a nagy gyásznapon s Adonis tisztelésére szokták volt leg-szebb hajfürteiket feláldozni. De ez áldozatot pénzzel is megválthaták. Ázsiában, Görögország-ban s Afrikában általános viselet volt az álhaj. Ki ne ismerné Hannibált, a pun hadak nagyhirű ve-zérét, ki minden csatájában új öltönyt, s új színű parókát váltott, hogy annál jobban tessék a har-cok istenének. Franciaországban 1689-ben XIII. Lajos alatt kezdett divatba jönni a paróka. A hiú király, hogy kopaszágát, ritkuló fürteit palás-tolja, álhaját hozott divatba. Ekkor kapott lábra a „coiffure a la comète“ mely a fő tetejéről aláhulló hosszú hajfürtekből állott s az egész fejet a füle-kig elfödte. Ez nem igen tetszett a hajfürteikre

hiú embereknek, másrészt kényelmetlen is volt az I. Ferene alatt általában divó rövid hajviselet helyett. Kezdték ezután a hajfürtöket mindenféleképen színezni, míg végre ráakadtak a később annyira általában használt hajporos parókákra. Ebben is Franciaországot illeti a dicsőség, mert az első hajporos paróka francia fejen díszelgett. E divat 1800-ig tartott. — Fontange kisasszony vissza akarta később ismét állítani az eltűnt paróka régi fényt s divatba hozta a 15-ik században is már divatozott ugynevezett: piramid hajviseletet, mely különféle fürtök összefonásából s egymásra való illesztéséből állott. Mint minden túlzásnak, ennek is akadtak pártolói. Ki ne akarna feltűnni, mikor emeletre tornyozott hajával olyan hamar elérheti azt? Fontange kisasszony s kedves hajviseletének mély tisztelői el is neveztek róla e divatot Fontagne-divatnak s megőrizték nevét a paróka történetében. Megjegyzendő hogy Angliában, Spanyolországban, sőt Magyarországon is talált párthivekre a hajporozott paróka. A 17, 18-ik századbéli divat, hazájából Franciaországból mindenütt elköborolt s nyomot hagyott. Szinte megfoghatatlannak tetszik, hogyan szorítható ki e mesterségesen készült hajfürt halmaz, rizsporral behintve, a gyönyörű hajfürtöket, az emberi fő legkiválóbb ékességét; megfoghatatlan, mint foglathatott oly első helyet, hogy már e nélkül az ember salon-képes sem lehetett a művelt világban. Csak nagyon rövid ideje, hogy I. Napoleon trónra jutása adott más fordulatot e divatnak, felszabadítván a fejet kényelmetlen bilincseitől.

Mai nap már csak azok hordanak parókat, kiktől az idő megvonta a haj díszét, és szegénylik korai kopaszágukat; de ezek is szeretik, ha mások nem tudják; szeretik, ha mások csalódásban vannak. S így a paróka, mint divateikk, a közel mult éveivel végkép sirba szállt.

* (Az arcfestés történetéből.) Az emberi hiúságnak nincs kiáltóbb példája, mint az arc festése s ennek nyomaira még a legrégibb időkben oly adatokat találunk, melyek után elhihetjük, hogy történelmi előtti időkben is divatozott. Az újabb korból nem szükség adatokat hozni, eléggé ismeretes, hogy a piperének mily kiegészítő része. A hébereknél nemcsak a nők, de a férfiak is festék arcukat, s az Irás már Hágárról mondja: könyvei lemosták arcának pirosságát. A persáknál a nők csillogó porokat hintettek hajukba; férfiak, kik már korosak voltak, de öszülni nem akartak, fehérre festék hajukat, mivel az ősz haj a tisztelet jelvénye volt. Az egyiptomi nők valódi művészek vol-

tak az arcfestésben, s Cleopatra idejében még a fiatal leányok is kifesték arcukat. Cleopatra aranyozott szemöldökkel s kármin vöröstre festett körmökkel fogadta Antoniust. Croesusról említi a történet, hogy kincseket érő olajokat, illatszereket és festéket találtak palotájában. Görögországban sokáig csak a feslettebb nők festék arcukat, míg nem a hanyatlás korszakában divatos lett. Homer is nem egyszer említt festett arcokat. Aesopus meséje az álarcról pedig arra mutat, hogy nagyon régi szokásnak kellett már lenni az arc szépítésének, elváltoztatásának, midőn amaz időben, mikor a találmányok ritkák voltak, már az álarc is divatozott. A görög színjátékokig van csak szükség bizonyítgatásra, hogy az arcfestés divatos volt, miután a színjátékoknál már a színészek annyira elváltoztaták arcukat, hogy a nézők nem ismerték föl. Itt tehát csak nevezetesebb példákat említnék meg. Rómában Julius Caesar törvényt hozott az arcfestés ellen. Bizancban egy husvétii ünnep alkalmával, mint egy történész írja: „mindenféle csak kifestett arcokat látott a templomban.“ Az inquisitio ítéletében, mint a közérkölciség elleni vétek, nem egyszer föl van hozva a vádlottra: „arcát festeni szokta.“ A rizspor használata a XV. század végén kezdődött s Franciaországban használták először. Erzsébet angol királynő, sa szerencsétlen Stuart Mária, mint hiteles okmányokból kitűnik, minden héten egy font rizsport használtak. Egy számla szerint pedig a híres Pompadour félév alatt 57 darab aranyat költött rizsporra, a min akkoriban körülbelül egy mázsa rizsport lehetett vásárolni. Hanem már akkor a hajporos parókák is divatoztak. Erzsébet királynő agg korában azért vett udvarához egy Nesville nevű francia hölgyet, mert feltűnt neki, hogy igen szépen festi magát. Nesville kisasszonynak nem is volt más dolga, mint a királynőt kifesteni, ki ezért oly bőkezűleg jutalmazta, hogy halála után Nesville k. a. mintegy 80,000 frankkal hagyta el Londont.

* (Papiros ruhák.) A ki nem hiszi, hogy a papírból mily csinos és tartós ruhákat lehet készíteni, meggyőződik Wilson gyárában New-Yorkban. Alig lehet észrevenni, hogy nem szövet-ruhák. Wilson fölfedezte, miként lehet erős és puha papírt gyártani, s ebből készít ruhákat, melyek a legszöb kelmek mintájára vannak festve. Ha összegyüremlenek, nedves helyre kell tenni, s ismét visszanyerik simaságukat. De vigyázni kell, hogy meg ne ázzanak, mert akkor vége az egész ruhának. A papírból csak szoknyákat lehet készíteni, s ezek alig kerülnek fél dollárba, (1 ftba.)

Alexandriába utazik, s Trieszten és Olaszország egy részén veszik át utjakat.

(A király-fahérodri pénzverésben) múlt év folytán összesen 2,686,305 forint 65 krajczár osztrák éremet veretett. Ebből az egyes pénzüemlékre és egyéb magyar királyi érmékre 10 krajczárosokra 1,011,508 db. m. kir. ezüst 20 krajczkora 1,039,346 db. m. kir. ezüst forintosokra 98,882 db. m. kir. kárpát. aranyokra 27,388 db. esik; ellenben 149,154 osztr. ezüst forintost; 108,305 osztrák ezüst tallért (1 frt 50 kr.) s végre 302,026 osztr. köz. aranyat, összesen 2,885,556 darabot vereték.

(Dr. Balassa János hagyaték) 480,854. ft és fél kr. tartozással 163,324 frt. 27 és fél kr. s így marad tiszta vagyon 319,729 frt 82 kr. Ebből Balassa özvegyére mint közös szerzemény 49,333 frt 35 kr esik, s a maradék 269,396 frt 87 kr a kiskori Balassa Teresia tulajdona.

(Duda) állatkínzás elleni egylet van alsó-Kalotán.

(Hungary László jubileuma.) Valószínűleg egyetlen eredeti mű sem került annyiszor magyar színpadra, mint Miksa „Hungary László” című operája. E hó 27-ikén lesz 25-ik éve, hogy először előadták. Ez idő alatt 172-szer adták elő a nemzeti színpadon, s e hó 26-ikára volt kitűzve huszonötödik jubileuma Székesfehérváron „Szekkőti katoná”-ját pedig 1843. nov. 25-ike óta 101-szer adták elő.

(Irodalmunk 1843-ban.) Huszonöt év előtt, 1843-ban, 105 tudományos könyv, 48 szepi-irodalmi, 48 nevelési, 31 vegyes s 11 gazdasági könyv jelent meg Magyar nyelvű könyv 178 volt, 93 pedig latin és német. A hisztopokai körülbelül 1864 évben az 20,000 példányban nyomták, s az egész irodalom az az értékforgalmát körülbelül 122 ezer pengő forintba teheti. Ezekhez képest jelenleg hasonlíthatatlan fölösleket jelenkeinek, kivált mi a lapok száma és a lapok ára. Az azonban kérdés, hogy vajon levéllyel jelent-e meg 100 tudományos könyv?

(Besszáró Kalmán vezér tábornok) ki jelenleg Románban folytatja tanulmányait, műtermei följárására az osztrák-magyar követtség palotájában nyert helyet.

(Bécsi születésű) s múlt évben Pesten eljegyzett 12,850 személy, ezek közül 4,67 osztrák, 104 külföldi, 1949 lány, 3050 rendőri leány, 349 testi egyes miatt, s 1336 elbocsátott nő volt. Az eljegyzésből a fennföldi tanácsok elbocsátott 2678, s eljegyzésnek 302, az arányok tehát 27, körülmény 114, katonai hadseregnek 67, más hadsereg által elbocsátott 97, rendőrség megfogottak 1569, kénytelenül elbocsátottakat 2914, házasságot kötött 549.

(Jószágok.) Nem János osztrák-tanárnok 1750 forint kifizető gr. Andrássy Gyulaéknak jószágok oltalma. A grófok s tábornokok családja s földi népművelési egyesítések 600 fut, s gazdaságosok egyesítések 600 s pesti bírságoké 200 s pesti ügyvitelnek 250, s pesti protestáns iskoláknak 250 ft., s pesti plébánia néneknek 200 fut.

(Az északamerikai Equator) Al-anok bátorra. Jelenleg dr. Czapkay József úr hasznok, a természettudományi társulat 200 forint küldött. A

természettudományi társulat azzal küszön meg ez elismerést, hogy dr. Czapkayt pártoló tagjai közé vette föl.

(Holdfogyatkozás.) Az idén egyetlen látható holdfogyatkozás f. hó 28-an, éjféltől 1 óra 35 perckor kezdődik. A fogyatkozás legnagyobb fokának pillanatában a hold 5. 4 hüvelyk átmérővel fog birni.

(Az örömbányag kardot) mi is említettük. Ujabbán azt írják onnan, hogy van ott több ereklye is, Petőfi diskardjáról ugyan mitem tudnak, de igenis a mariseli havasokban hősileg elesett Vasvári Pál hullájától elrablott tárgyakról, melyek közt egy kard, tajt-pipa és egy arany pecsétnyomó gyűrű találtak. — Vasvári kardja mibenléteről bizonyos adatokat nem tudok — írja a levelező, — de a pecsétnyomó gyűrűt ezelőtt néhány évvel szemelvény láttam az említett személyben az ólahok részéről tribunkent szerepelt topánfalvi lakos, Corcesiu Nicolae — alias Dragucz — újján. Az egészen szin-aranyból készült gyűrű fejen egy könyv van véve, s ennek mindkét felé nyitott lapjain keresztül egy író toll és kivont kard ezen felirattal „martius 15. 1848.” — A tajt-pipa ezüstfedelel és a nyakfogaló ezüst karikáján kitűnő nagy kezdő betűkkel „Vasvári” véve; a pipa szintén a nevezett tribunnál volt és általa adottt el, jelenleg egy idevaló derek magyar polgár birtokában van, ki azt nagyobb áron magához váltván, kedves ereklye gyanánt őrzi.

(Holdlás.) Lucón s napokban hunyt el Szabó Farhas volt honvéderőrnagy, élete 53-ik évében.

(Haldósok.) Nagykeri Szotavszky Márton udv. tanácsos, Baranyamegye volt főispánja, jan. 18-án meghalt.

(Babona.) Hírharmegye kizárólag román ajkúak által lakott Dragonyesd községében m. dec. hóban Zeinyero Juon az előt hat héttel eltemetett neje kísértéséért — az ezsezesoporsult nép botránya s iszonyatára — egy raggal azért törtette a szűz anyját elcsúszta. Vette pedig őt az irtozásra tetve az a babona birta, hogy neje bűnös éjféltől ki a XIX-ik században történések! Hol vannak a lelkek s a tanúk?

(Az erdélyi szegény román népre) sok vezérelmet hoznak az írgatók, kik mindenütt megjelennek. Ity írgatók elhitették a házasgyvidéki románok egy részével is, hogy most nem kell adót fizetni. Ennek ellen az írgatók követelménye, hogy két század katonaságot rendeltek ki ellenük.

(A felkeltés túlcímletességnek) Balassa Gyarmaton már nagyobb idő óta semmi nyoma. A bíró kátholikus s vareskapitány protestáns, s az erdélyi zsidó vallás. A hivatalnak monda már régen Gyabányi József, csak szemekkel van dolga, csak pedig az nem kátholikus, az nem protestáns, s nem zsidó, hanem — arabok.

(A beteg orvosok) s hó 22-ikének éjféle meghalt Lipót Ferdinánd (Béban) hercege, Honnag 280 ft. s h.) született 1809. jan. 12-ikén Laskannon. Gyöngye testalkatú, beteges gyormek volt, kinek hállára már régen el voltak késettve. József nádorunk unokája volt.

